

تفکر مبتنی بر سناریو

Scenario Thinking

دانشگاه کارآفرینی

فیروزه کرمانشاه
درس مدیریت استراتژیک کارآفرینی
جناب آقای دکتر مسعود حجاریان
پاییز ۱۳۸۸

آغاز حرکت
در شرکت

Royal-Dutch Shell

میلیاردها دلار سود برای Shell

- شرکت Shell از دهه ۱۹۶۰ از این تفکر بهره برده است.
- آغاز این فعالیت توسط رئیس برنامه ریزی **Pierre Wack** بود.

Pierre Wack

The Man Who Saw the Future
(1922-1997)

مطالعه موردی Shell

تشکیل واحدی با هدف پیش بینی و مدیریت جریان نقدینگی شرکت

استفاده از تکنیکهای آماری گذشته نگر یا روند نگر

شکست در پیش بینی ها

مطالعه موردی Shell

راه حل:

تلاش برای یافتن
راه حلی که پیش بینی
مقادیر مورد نیاز در
آینده را میسر کند.

مشکل:

به کارگیری تکنیکهای
آماري در مورد
پدیده هایی که اساساً
غیر قابل پیش بینی اند.

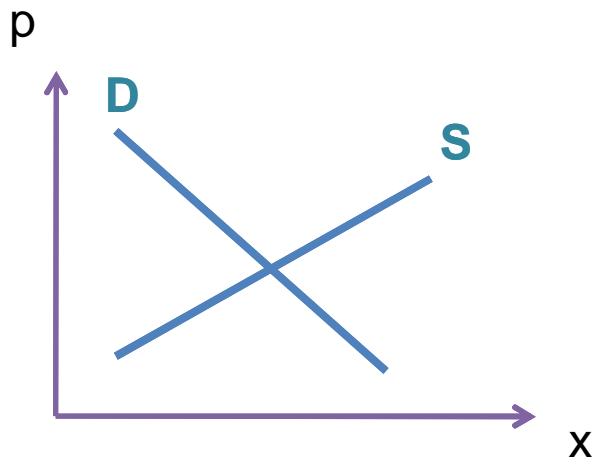
مطالعه موردی Shell

شناخت مشکل: آینده قیمت جهانی نفت

تلاش برای تعیین قیمت با توجه به منحنی عرضه - تقاضا

• سناریوی اول: رشد تقاضا

پیش بینی تقاضای آینده و استخراج منحنی رشد تقاضای جهانی

نتیجه سناریو ۱: رشد آرام قیمت جهانی نفت

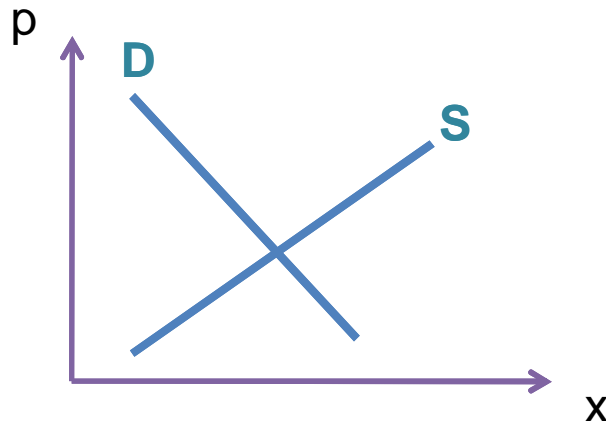
مطالعه موردی Shell

شناخت مشکل: آینده قیمت جهانی نفت

تلاش برای تعیین قیمت با توجه به منحنی عرضه - تقاضا

• سناریوی دوم: کاهش عرضه

تلاش برای ایفای نقش دولتهای صاحب نفت و شبیه سازی تصمیمات ایشان

نتیجه سناریوی ۲: رشد ناگهانی قیمت

مطالعه موردی Shell

در ۱۹۷۳ بر اثر جنگ اعراب و اسرائیل و کاهش ناگهانی عرضه، قیمت جهانی نفت ۵ برابر شد.

Shell از هفتمین به دومین

شرکت بزرگ نفتی در دنیا

تبدیل شد.

تعاريف و تاريخچه تفكر مبتني بر سناريو

تعاریف

- سناریو، داستانی در مورد آینده های ممکن و محتمل است.
- سناریوها متشکل از چشم اندازهایی در مورد وقایع بالقوه و پی آمدهای آنها هستند و چارچوبی برای تصمیمگیری استراتژیست های سازمانی ارائه می دهند.
- سناریو ابزاری برای تجزیه و تحلیل پیش از تصمیم توصیف می شوند.
- با بررسی طیفی از "آینده های ممکن" تصمیمات بر اطلاعات عمیق تر و گسترده تری بنا می شود.
- سناریو دیدی مستمر و متمرکز نسبت به آینده احتمالی، ونه پیش بینی "آن است. بدین ترتیب سناریو یک اتفاق محتمل است. - مایکل پورتر در کتاب "مزیت رقابتی"

کاربردهای سازمانی

- ظهور تفکر سناریو همزمان با افزایش عدم قطعیت در عصر اطلاعات است.
- سناریوها پیش بینی کننده های آینده نیستند، هدف آنها آشنا کردن مدیران با نشانه های بروز پیشامدهایی در آینده است که ممکن است یکی از آنها در واقع تحقق یابد.
- سناریوها به مدیران کمک می کنند تا به نحو بهتری با عوامل ریسک، عدم قطعیت، پیچیدگی مقابله کرده و در نتیجه استراتژی های مناسب تری را تدوین کنند. بدین ترتیب مدیران قبل از وقوع جنگ یا بحران آن را تجربه کرده و آمادگی بیشتری پیدا می کنند.

تفکر مبتنی بر سناریو، جایگزین تصمیم گیری استراتژیک عقلانی

• تفکر عقلایی

- سندی راهبردی بیانگر سیاستها و چارچوب حرکتی سیستم
- در بازه زمانی مشخص (اغلب سه تا پنج سال)
- شناسایی بهترین مسیر برای نیل به اهداف سازمانی هر سازمان در برخورد با محیط در حال تحول ،
- بسیج تمام منابع سازمان برای طی کردن این مسیر

• تفکر مبتنی بر سناریو

- در قالب چند روایت از آینده
- القای تصاویر محتمل اما غافلگیر کننده از آینده به مخاطب
- آنچنان در ذهن و ساختار دانش نفوذ کند، ملکه ذهن او شده و دانش درونی و ناخودآگاه او را آماده تصمیم گیری بر اساس گزینه نماید
- افزایش دانش سازمانی

مزایا

- درک بهتر وضع موجود
- به چالش کشیدن دیدگاههای فعلی و روشهای جاافتاده سازمانی
- غلبه بر خشنودی از وضع موجود (که گریبانگیر بسیاری از سازمانهاست)
- تحریک قوه خلاقیت و نوآوری در افراد، ترویج فرصتهای یادگیری،
- ایجاد تصویر مشترک در بین کارکنان

۱- ایجاد ساختار برای برنامه ریزی مبتنی بر سناریو

- تشکیل تیم و تعریف فرایند برنامه ریزی سناریو
  - افراد تیم : متخصصان خارج از شرکت
  - مهمترین ویژگی : خلاقیت و جسارت به چالش کشیدن ایده ها

۲- شناخت فضای حاکم

- برای شناخت فضای حاکم بر کسب و کار شرکت از همکاران شرکت استفاده می شود.
- در مصاحبه ها تمرکز بر شناخت فرد از عوامل تاثیر گذار مانند ارزشهای مورد توجه مشتریان و یا فرصتها و تهدیدهای کسب و کار ، و نیز نحوه نگرش ایشان به گذشته و آینده این عوامل کلیدی است.

۳- سناریو نویسی

- در کارگاهی با حضور تیم اولیه و تیم همکاران شرکت
1. حداقل ۲ وضعیت کاملاً متفاوت در بازه زمانی مشخصی در آینده مورد توافق جمع قرار می گیرد.
  2. برای هر وضعیت نیروها و نشانه های منجر به وضعیت مورد بحث شناسایی و لیست می شود.
  3. سپس با توجه به خروجی هر وضعیت و نیروهای منجر به آنها **داستانهای احتمالی یا سناریوها** شناسایی می شود.

۴- تحلیل و بررسی سناریوها

- در این بخش آمادگی داخلی شرکت برای اجرای درست و به موقع برنامه های خروجی بررسی می شود.
- واحدها و افراد مسوول شناسایی شده و در مورد آمادگی آنها برای شناسایی و اجرای به موقع تغییرات گفتگو می شود.
- عوامل خارج از سازمان نیز که در اجرای تصمیمات موثر هستند شناسایی شده در مورد نحوه هماهنگی با آنها تصمیم گیری می شود.

۵- به کارگیری سناریوها

- با حرکت معکوس از آینده به امروز، برنامه اجرایی با هدف نظام مند کردن تفکر سازمان تدوین می شود.
- در این برنامه **نشانه های زودهنگام تغییر**، با هدف واکنش سریع و موثر تشریح می شوند.

مقایسه تصمیم‌گیری‌های استراتژیک

عصر اطلاعات

- تفکر مبتنی بر سناریو
- برنامه ریزی مبتنی بر سناریو
- نگرش بلند مدت
- مدل‌های ذهنی
- برنامه ریزی‌های مبتنی بر فرضیات

عصر صنعت

- پیش بینی
- پیش بینی تکنولوژی
- شناسایی روند
- مدلسازی
- برنامه ریزی استراتژیک

شرایط رقابت و بازار در دوران کلاسیک و مدرن

برنامه ریزی استراتژیک

عصر رویکردهای مدرن (۱۹۹۰ - ۲۰۰۰)	عصر رویکردهای کلاسیک (۱۹۶۰ - ۱۹۸۰)	
• ثبات و تکرار پذیری کم • تغییرات غیر خطی • آینده غیر قابل پیش بینی	• ثبات نسبی • تغییرات خطی • قابلیت پیش بینی روند آینده	رفتار بازار
• بازار اشباع • رقابت سنگین • رقابت بدون حیطه بندی (کوچک با بزرگ) • دغدغه رقابت: بود یا نبود	• بازار غیر اشباع • رقابت کم تا متوسط • رقابت با حیطه بندی (کوچک با کوچک و بزرگ با بزرگ) • دغدغه رقابت: سود و زیان	ابعاد رقابت

سه راهکار کلی برای تعیین استراتژی عصر عدم قطعیت

افزایش توان پیش بینی

– سناریو سازی، تفکر مبتنی بر سناریو

کاهش نیاز به پیش بینی

(تفکر استراتژیک یادگیری استراتژیک، استراتژی به مثابه قواعد ساده)

دگرگون کردن مفهوم تغییر و کنترل

(خودسازماندهی از طریق مدیریت بر پایه ارزشها MBV، انعطاف پذیری)

جمع بندی و نتیجه گیری

- هدف پیش بینی آینده نیست، هدف آشنا کردن ذهن با نشانه های هر یک از سناریو های احتمالی است.
- تفکر مبتنی بر سناریو از ساده ترین تکنیک های افزایش توان پیش بینی است.
- تفکر مبتنی بر سناریو مطمئن ترین راه آمادگی واکنش سریع در شرایط مختلف است.